

VLASTIMIL VONDRUŠKA

❖ ŽIVOT STARÉ ŠUMAVY ❖

ŠUMAVA A JEJÍ LID

CESTY ZA OBŽIVOU

VŠEDNÍ A SVÁTEČNÍ DNY

VYŠEHRAD

Vrací-li se člověk po určité době zpátky na Šumavu, často se podiví, kolik starých a důvěrně známých věcí zmizelo a kolik jiných a nových se objevilo. Čas zastavit nelze a je přirozené, že se život lidí mění. Ale přesto, kdykoli vidíme bourat starou roubenou chalupu, pocítíme v duši jakési rozechvění nad tím, že mizí další památník oné staré Šumavy.

I dnes by měli lidé najít čas, aby se občas potěšili věcmi, které vyrostly před mnoha lety z potu a obratnosti šumavských obyvatel. Je v nich nejen kus historie krajiny, ale i něco více. Jsou v nich osudy lidí, kteří zápasili s drsnou přírodou, aby uhájili holé živobytí; bez nich by přece dnešní Šumava nebyla tím, čím se stala. Jedině z úsilí předků se zrodila tahle země a náš národ.

Vraťme se chvíli na starou Šumavu, do horských chalup mezi tkalce, dřevaře a skláře a vzdejme jim hold. Z obdivu k nim vznikla i tato kniha, která soustřeďuje doklady o často již zapomenutých výrobcích, životních osudech, radostech i strastech obyvatel horských a podhorských vsí. Neklade si za cíl být vyčerpávající vědeckou studií, vybírá ze života staré Šumavy jen to, co bylo charakteristické, zajímavé, co by i dnešní lidé měli o tomto kraji znát. Zabírá poměrně rozsáhlý časový úsek – od středověku až do doby, kdy průmyslová výroba definitivně změnila starou Šumavu.

Lze si jen přát, aby čtenář našel v následujících stránkách nejen zábavu, ale též poučení o kraji, který je drsný i krásný současně a z jehož minulosti mnohé žije dosud. Pokud chceme dnešní Šumavu chápat a hlavně chránit, musíme především poznat Šumavu minulou.

➤ ŠUMAVA A JEJÍ LID ➤

ŠUMAVA – POHOŘÍ NA JIHOZÁPADĚ ČECH
OSÍDLENÍ ŠUMAVY
SOCIÁLNÍ VÝVOJ VENKOVA

Šumava – pohoří na jihozápadě Čech

Hory na jihu a jihozápadě Čech tvořily od pravěku přirozenou hranici země. Byly pusté a téměř neprostupné. Teprve v době středověké kolonizace pronikali do pustých údolí a na svahy hor první skuteční osadníci. Měli to však těžké. Mapy neexistovaly a nekonečné lesy jim bránily v rozhledu, proto původní osadníci dlouho nevnímali jednotlivé kopce a údolí jako součást celistvého pohoří. Každému místu dávali nějaké jméno. Vymýšleli si názvy nejen pro své vesnice, ale i okolní kopce a řeky. To jim pro život stačilo. Pokud bylo třeba pojmenovat celý kraj, pak se užívala označení podle administrativního členění (župy, újezdu, kraje), podle panství, případně jménem feudálního pána. A vše bylo České království. Ze středověku se však nedochovalo žádné geografické označení pro pohoří. Pokud existovalo, prameny o něm mlčí.

S označením Šumava se poprvé setkáváme až v polovině 16. stol. ve spise Antonia Bonfiniho o uherských dějinách. Mínil jím veškeré horstvo na jižní české hranici. O sto let později napsal Pavel Stránský ve svém humanistickém popisu Čech, že se na jihu země nachází les Gabrétský. Ten pojem převzal od starořímských autorů (a ti ho nejspíše převzali od Keltů), kteří tak nazývali blíže neurčené horstvo severně od Dunaje. Protože však pojmenování nebylo domácího původu a zřejmě se ani běžně neužívalo, doplnil ho etymologickým výkladem: „Gabreta neboli jak ji někteří našinci po šumu větru domácím lidovým výrazem nazývají Šumavou“.

V 18. století, a dokonce občas ještě v první polovině 19. století, se celé pohoří označovalo jako Kašperské Hory. Za původce této nepřesnosti lze považovat Mořice Vogta, který v roce 1717 sestavil mapu země, kde se toto označení objevilo poprvé. Mezi místními lidmi se pravděpodobně nikdy neužívalo. Přesto ho přejala řada tehdejších topografických pojednání a ještě J. A. Dundr ho ve své zeměpisné studii z počátku 19. století považoval za synonymum pro Šumavu. Vogtem publikované označení zaniklo teprve později v souvislosti s rozvojem metod fyzické geografie a českého odborného pojmosloví.

Základní ohraničení Šumavy z geografického hlediska definoval až v polovině 19. století v Časopise Českého musea (dnes Časopis Národního muzea) Jan Krejčí. Pohoří na jižních a jihozápadních hranicích Čech rozdělil na dva velké celky. Prvním byl Český les, který začínal u Dolního Žandova na Chebsku a končil